

**HARBIY QAHRAMONLIK TIMSOLLARI ASOSIDA YOSHLARDA MILLIY IFTIXOR
TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11623485>

Qo'chqorov Sobirjon Ahadjonovich

FarDU Harbiy ta'lim fakulteti boshlig'ining

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha o'rinbosari.

Qodirov Samandar Bobir o'g'li

Fergana State University

Cadet of the Faculty of military education

Annotatsiya: *Maskur maqola yoshlarni harbiy qaxramonlik timsollari asosida yoshlarda milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish Bugungi taraqqiyot bosqichida harbiy qahramonlik timsollari asosida yoshlarda milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish vatanparvarlik va iftihor tarbiyasining ta'sirli mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Turli xalq, millat hamda elatlarning o'zligini anglashi ularning mustaqilligi, erkini kafolatlovchi muhim shart sanaladi. Binobarin, milliy o'zlikni anglash ana shu xalq, millat va elatlarning kishilik jamiyatidagi o'rni va mavqeining belgilanishini ta'minlaydi. Millat vakillarining milliy g'urur va iftixor tuyg'usiga ega bo'lishlari ularning milliy o'zliklarini anglashlariga boshlang'ich asosdir*

Kalit so'zlar: *qaxramonlik, vatanparvarlik, iftixor, millat, ajdodlar, g'urur, manaviyat.*

Bugungi taraqqiyot bosqichida harbiy qahramonlik timsollari asosida yoshlarda milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish vatanparvarlik va iftihor tarbiyasining ta'sirli mexanizmlaridan biri hisoblanadi. Turli xalq, millat hamda elatlarning o'zligini anglashi ularning mustaqilligi, erkini kafolatlovchi muhim shart sanaladi. Binobarin, milliy o'zlikni anglash ana shu xalq, millat va elatlarning kishilik jamiyatidagi o'rni va mavqeining belgilanishini ta'minlaydi. Millat vakillarining milliy g'urur va iftixor tuyg'usiga ega bo'lishlari ularning milliy o'zliklarini anglashlariga boshlang'ich asosdir.

Harbiy qahramonlik timsollari asosida yoshlarda milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish ularning xalq, millat va vatan tarixini chuqur bilishlari, ajdodlarga munosib avlod bo'lib voyaga etishlarini ta'minlash bilan birga, vatanparvar insonga xos muhim ma'naviy-axloqiy sifatlarni namoyon eta olishlari uchun ham sharoit yaratadi. Zero, vatanparvar insonni tarbiyalab voyaga etkazish respublikada amalga oshirilayotgan ijtimoiy tarbiyaning asosiy maqsadi etib belgilangan.

Hozirgi davrda harbiy qahramonlik timsollari asosida yoshlarda milliy iftixor tuyg'usini shakllantirish masalasi muhim ijtimoiy vazifalardan biri hisoblanadi. Etuk madaniyatli qahramonlik timsollari o'zlashtirib, ularga qat'iy amal qilgan holda ijtimoiy faoliyatni amalga oshiradi. Millat ma'naviyatini tiklash va rivojlantirishda milliy ong, til va madaniyat

etakchi o'rin tutadi. Ulardan samarali foydalanish yoshlarda milliy his-tuyg'u, g'urur va iftixorni o'stirish, shuningdek, milliy o'zlikni anglash tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi.

Milliy g'urur shaxsning muayyan millatga mansubligi, uning milliy etnopsixologik xususiyatlari hamda ushbu millat tomonidan jahon madaniyatiga qo'shilgan hissadan faxrlanish tuyg'usidir .

Milliy iftixor esa - muayyan millatga mansublik va ushbu millat tomonidan jahon madaniyatiga qo'shilgan hissadan faxrlanish, shuningdek, o'zi mansub bo'lgan millatga sadoqatli bo'lish hissini tuyish va bu yo'lda amaliy faoliyat ko'rsatishdan iboratdir .

Milliy o'z-o'zini anglash - bu shaxs tomonidan milliy mansublik, ushbu millat tomonidan jahon madaniyatiga qo'shilgan hissadan faxrlanish u mansub bo'lgan millatga xos va ijobiy xarakter kasb etuvchi etnopsixologik xususiyatlar, milliy qadriyatlar va ular mazmunida ilgari surilgan g'oyalar mohiyatini tushunish va ularga muvofiq ijtimoiy faoliyatni tashkil etish jarayoni demak .

Bizning nazarimizda, «g'urur» va «iftixor» tushunchalari o'rganilayotgan ob'ekt nuqtai nazaridan ham individual, ham ijtimoiy xususiyatni namoyon eta oladi. Zero, shaxs g'ururi – bu muayyan shaxsga xos bo'lgan psixologik xususiyat bo'lib, u shaxsning ijtimoiy mavqei (masalan, ma'lum millat vakili sifatidagi mavqei), shaxsiy xususiyatlar, turmush tarzi, kasbiy yoki ijtimoiy faoliyat, erishilgan muvaffaqiyatlardan qoniqish hosil qilish sanaladi. Milliy g'urur tuyg'usiga egalik ma'lum millatga mansub shaxsning ana shu millatning jahon hamjamiyatida tutgan o'rni, mavqei, insoniyat taraqqiyoti va sivilizatsiyasiga qo'shgan hissasini anglash, faxrlanish va qoniqish demakdir.

Milliy iftixor esa – bu muayyan millatga mansublik va bu millat tomonidan jahon madaniyatiga qo'shilgan hissadan faxrlanish, shuningdek, o'zi mansub bo'lgan millatga sadoqatli bo'lish hissini tuyish va bu yo'lda amaliy faoliyat ko'rsatishdan iboratdir. Xo'sh, «milliy iftixor» tuyg'usi negizida qanday sifatlar namoyon bo'ladi? Tadqiqotni olib borish davrida ana shu savolga javob topishga urinib ko'rdik.

Xalq tarixidan to'la xabardor bo'lish yoshlarga milliy mansublik, millatning o'tmishi, tarixining o'ziga xosligiga oid ma'lumotlarga ega bo'lish imkonini beradi. Zero, o'z xalqi tarixini anglamagan inson o'zining jamiyatdagi o'rni, turli millatlar orasidagi mavqeini belgilay olmaydi. Ijtimoiy mavqega ega bo'lmagan inson esa mustaqil fikrlay, turli vaziyatlarda o'zi qaror qabul qila olmaydi. Shu bois u qaramlik, mute'lik va qullikka mahkum bo'ladi.

Millatning shonli sahifalari to'g'risidagi ma'lumotlarga ega bo'lish, shiddatli tarixiy o'zgarishlar davrida ham millatning ma'naviy-axloqiy qarashlari, e'tiqodidan voz kechmaganligidan g'ururlanish insonda kelajakka bo'lgan ishonch hissini uyg'otadi. Kelajakka ishonch shaxsda ruhiy bardamlik, tetiklikni tarbiyalaydi, murakkab, o'ta qiyin vaziyatlarda ham tahlikaga tushmaslik, vaziyatdan chiqa olish uchun harakat qilishiga turtki beradi.

Millatga xos ijtimoiy ruhiyat uning buguni va ertangi kunining mazmunini yaratishga xizmat qiladi. Milliy ruhiyat o'z navbatida ijtimoiy turmush tarzining shakllanishi uchun asosdir. Bu o'rinda millat ruhiyatiga xos ijobiy jihatlarni ajrata olish, ularni takomillashtirish, shu bilan birga salbiy holatlarni bartaraf etish millatning har tomonlama taraqqiy etishi uchun zamin yaratadi. Milliy madaniyat millat tarixining mahsuldorligini ko'rsatuvchi omil hisoblanadi. Turli milliy madaniyatlar asosida jahon sivilizasiyasi ta'minlanadi. Bir millatning jahon sivilizasiyasiga qo'shgan hissasi u tomonidan yaratilgan madaniyat bilan belgilanadi. Millatning jahon sivilizasiyasiga qo'shgan hissasini anglash, milliy madaniyat asoslaridan xabardorlik insonda o'ziga xos g'urur, iftixorni yuzaga keltiradi.

Milliy urf-odat, an'ana va qadriyatlar, ularda ilgari surilgan g'oyalar inson ruhiyatining shakllanishi, unda ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalashga xizmat qiladi. Milliylikni belgilovchi omillardan biri urf-odat, an'ana va qadriyatlardir. Shu sababli inson ham millat vakillaridan biri sifatida milliy urf-odat, an'ana va qadriyatlarni asrash, ularni yanada boyitish to'g'risida qayg'urishi zarur. O'z navbatida milliy urf-odat, an'ana va qadriyatlar g'oyalarining millat ravnaqi, insoniyat taraqqiyotiga xizmat qilishi bilan faxrlanish yoshlarning milliy iftixor tuyg'usiga ega bo'lishlarini ta'minlaydi. O'quv-tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda yoshlarni milliy urf-odat, an'ana va qadriyatlarni asrash, ularni boyitish uchun harakat qila olish ko'nikmalarini tarbiyalashga e'tiborni qaratish maqsadga muvofiq.

Millatning millat ekanligini belgilovchi muhim omillardan biri uning milliy tilga egaligi hisoblanadi. Milliy tilning ravnaqi millat kuch-qudratidan dalolat beradi. Turli madaniyatlar integrasiyasi yuzaga kelayotgan bir sharoitda milliy tilni saqlab qolish, uni yanada boyitish dolzarb vazifa. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida yoshlarda milliy tilga bo'lgan hurmatni qarorni toptirish, uning mazmunan sayozlanishiga yo'l qo'ymaslik zarur. O'quv fanlari, shu bilan birga tarbiyaviy ishlar vositasida milliy til imkoniyatlaridan yoshlarni xabardor qilib borish kutilgan natijalarni beradi, ularda milliy iftixor tuyg'usini shakllantiradi.

Millat tarixidagi fojعالardan qayg'urish milliy iftixor tuyg'usi negizidagi ko'zga tashlanuvchi muhim xislatlardan biridir. Ayni o'rinda shuni ham ta'kidlab o'tish zarurki, Vatan ozodligi yo'lida olib borilgan kurashlar millat vakillarida vatanparvarlik, milliy g'urur tuyg'usini yanada mustahkamlaydi. Shonli kurashlar tarixi esa ajdodlarning avlodlarga ko'rsatuvchi ibрати bo'lib, yosh avlod ular bilan iftixor qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Mualliflar vatanparvarlikning Vatan uchun og'ir damlardagi rolini ko'rsatar ekanlar, quyidagi fikrni alohida ta'kidlaydilar: "Mamlakat uchun og'ir damlar (inqilob, urushlar, davlat tomonidan Rossiya xalqlarining qatog'on qilinishi, puxta o'ylanmagan islohotlar, iqtisodiy va siyosiy tanazzullar ro'y bergan)da ba'zan Rossiya o'z davlat mustaqilligini yo'qotayotganday tuyuladi, ammo aynan vatanparvarlik an'analari, milliy iftixor, milliy o'z-o'zini anglash tuyg'usi tufayli bunday qiyinchiliklar bartaraf etilgan".

E.Romanova "Evropada vatanparvarlik qolmadi" nomli maqolasida amerikalik sosiolog, psixolog, Stenford universiteti professori Vilyam Deymonning qarashlari asosida masalaning mohiyatini ochib berishga urinadi. Vilyam Deymon: "Hozirda Amerikada

kosmopolitizm (vatansizlik)ni yoqlovchilar ko'pchilikni tashkil etib, ular o'zlarini ma'lum bir mamlakat fuqarosi (masalan, Amerika fuqarosi) deb hisoblamaydilar. Ularning fikricha, inson taqdirning taqozosi bilangina ma'lum bir mamlakatda tug'iladi. O'zlarini vatanparvar deb biluvchilar milliy iftixor tuyg'usiga egalikni militaristik shovinizm (o'taketgan millatchilik, millatlar o'rtasida dushmanlik va nafratni targ'ib etish) g'oyalari bilan adashtiradilar. Shu sababli ko'pchilik amerikalik yoshlar mamlakatning haqiqiy fuqarosi bo'lishning mohiyatini anglamaydilar" deya mulohaza yuritadi.

O'tkazilgan ijtimoiy so'rovlar va olib borilgan tadqiqotlarning ko'rsatishicha, amerikalik yoshlarning asosiy katta qismi "fuqaro" tushunchasi mazmunini anglamaydilar, shu bilan birga ma'lum bir davlatning fuqarosi bo'lishni istamaydilar. Shuning sababini "fuqarolik zimmasiga katta mas'uliyat, ko'plab majburiyatlarni olish" ekanligi, bunday mas'uliyat va majburiyatlarni zimmalariga olish xohishlari yo'qligi bilan izohlaydilar. Biroq, Evropa davlatlarida fuqarolikka nisbatan ijobiy yondashuv mavjud. Masalan, "Buyuk Britaniyalik yoshlarning ko'pchiligi o'z mamlakatlarini qandaydir bir "umumevropa"ga almashtirishni xohlamaydilar, ular o'z xalqi o'tmishi va tarixini qadrlaydilar, doimo xotirlab turadilar va u bilan faxrlanadilar", - deb yozadi britaniyalik ekspert Piter Liddl.

Darhaqiqat, Buyuk Britaniya aholisi boshqa millat vakillari o'rnak olishi lozim bo'lgan milliy g'urur va milliy iftixor tuyg'ulariga ega. Jumladan, ular qirollik va qirol (qirolicha)ni mamlakat tarkibiy tuzilmasining asosiy, muhim bo'lagi, millat tarixining ajralmas qismi sifatida tan oladilar, qirol (qirolicha)ga cheksiz hurmat ko'rsatadilar. Bu holat fuqarolarning mamlakat tarixiga bo'lgan ijobiy munosabatlarini anglatadi.

Yuqorida keltirilgan qarashlardan anglanadiki, shaxsning milliy o'zlikni anglash, milliy iftixor tuyg'usiga egaligi kishilarni barcha davrlarda ham millat va Vatan sha'nini himoya qilish, uning manfaatlari yo'lida kurashishga rag'batlantira olgan. Ko'p millatli mamlakatda "yagona sovet xalqi"ni shakllantirish Konsepsiyasi g'oyalari ko'ra sobiq Ittifoq davrida milliy o'zlikni anglash, milliy g'urur va milliy iftixor masalalarining tadqiq etilishiga ijtimoiy-siyosiy qarashlar yo'l bermadi. Turli xalqlarning milliy mustaqillikka erishuvi tufayli milliylikni anglash, milliy tuyg'uga ega bo'lish asosida millatning individualligi va milliy madaniyatning o'ziga xosligini saqlab qolishga bo'lgan intilish kuchaydi. Bu holat esa o'z navbatida tadqiqot muammosining yanada dolzarblashuvini ta'minladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. SH.Tilavoldiyevning " Harbiy vatanparvarlik asoslari" darsligi Farg'ona 2023 yil
2. Ta'lim to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. –Toshkent.: O'zbekiston, 2020 yil 23 sentyabr. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 24.09.2020 y.,
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son

4. Inson huquqlari Umumjahon Deklarasiyasi. BMTning O'zbekiston Respublikasidagi Vakolatxonasi. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi. Toshkent. 1998.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3160-son "Ma'naviy ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishnin yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida"gi Qarori. // Xalq so'zi. 2017

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kitob mahsulotlarini chop etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ibot qilish bo'yicha komissiya tuzish to'g'risida"gi Farmoyishi./Xalq so'zi. 2017

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909 sonli Qarori./ Xalq so'zi. 2017

8. Vazirlar Mahkamasining "Ilmiy-innovasion ishlanma va texnologiyalarni ishlab chiqarishga tatbiq etishning samarali mexanizmlarini yaratish chora-tadbirlari to'g'risida"24-son Qarori, / Xalq so'zi 2018 yil 13 yanvar.9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Iqtidorli yoshlarni aniqlash va yuqori malakali kadrlar tayyorlashning uzluksiz tizimini tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4306-sonli